

УДК 342.7

Гавриш С. О.

студ. гр. Ю-119 НУ «Запорізька політехніка»

ПРАВО ГРОМАДЯН НА МИРНІ ЗІБРАННЯ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Право на мирні зібрання та демонстрації як одне із загальновизнаних прав людини проголошено основними міжнародними документами у сфері захисту прав людини: Загальною декларацією прав людини (ст. 20), Міжнародним пактом про громадянські та політичні права (ст. 21), Американською конвенцією про права людини (ст. 15) та Європейською конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод (ст. 11).

Свобода мирних зборів є однією з важливих можливостей публічної реалізації права на свободу висловлювань та права на свободу асоціацій.

Право на свободу мирних зібрань гарантується Конституцією України є невідчужуваним і непорушним правом, а саме ст. 39 встановлює, що громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей». Їх невідчужуване і непорушне право, гарантоване Основним Законом України. Право на мирні зібрання має важливе значення для реалізації колективного вираження поглядів громадян. Основною метою мирних зібрань є вираження різноманітних, а не лише політичних, поглядів або їх формування. Під час здійснення права на мирне зібрання, громадяни можуть, крім поглядів, виражати і думки, переконання, уявлення, віру (особливо під час релігійних зібрань).

Кожна форма передбачених Конституцією України мирних заходів має свої особливості.

Збори – це мирний захід, що проводиться, як правило, у спеціально відведеному та пристосованому для цього місці з метою колективного обговорення і вирішення будь-яких професійних, організаційних, соціально-побутових та інших питань.

Мітинг – це мирний захід, що проводиться для підтримки вимог, резолюцій, інших звернень у заздалегідь визначеному відкритому місці.

Демонстрація – це специфічний вид мітингу, що проводиться, як правило, у виді організованого пересування учасників за заздалегідь визначеним маршрутом і передбачає використання плакатів, транспарантів та інших засобів наочної агітації.

Пікетування – це специфічний вид мітингу поблизу будинку, споруди чи іншого об'єкта, в яких розміщені підприємства, установи, організації, органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, які, на думку учасників заходу, можуть сприяти вирішенню висловлених ними вимог.

Похід – це мирний захід у виді масового організованого руху вулицями та дорогами за заздалегідь визначеним маршрутом.

Нажаль, реалізація права громадян на мирні зібрання в Україні починаючи з 2004 року, незалежно від того, в якій формі задекларовано проведення мирного зібрання — на практиці переходить за рамки юридично встановлених конструкцій і проявляється у порушенні громадської безпеки та порядку, посяганні на здоров'я та життя населення.

У зарубіжних державах забезпечення порядку під час мирних зібрань і форми саме «мирного» зібрання не лише законодавчо покладається на

поліцію, але й законодавчо визначені механізми дії поліцейських щодо забезпечення безпеки і спокою під час таких зібрань.

Так, наприклад, в Ізраїлі провідна роль в охороні громадського порядку відводиться Департаменту правопорядку і громадської безпеки, який є найбільшим і найпотужнішим поліцейським підрозділом, що складається з ряду структурних підрозділів, в тому числі мережи чергових підрозділів (пунктів екстреного виклику), патрульної ділянки і патрульної служби. В Ізраїлі законодавчо передбачено, що поліція має право втручатися в хід демонстрації, якщо у організаторів немає дозволу на її проведення, або якщо демонстрація переросла в заворушення (або є можливість такого розвитку ситуації) [1].

На відміну від Ізраїлю, в США і Канаді організація дозвільної події - це відповідальність не поліції, а місцевої влади, як зараз в Україні. Тим не менш, більше п'ятдесяти відсотків роботи поліції США зайнято саме охороною громадського порядку, лівова частка яких закріплена за місцевою патрульно-охоронною службою поліції, основним завданням якої є запобігання злочинів або правопорушень і початкове розслідування злочинів по «гарячих ароматах». На патрульну службу територіальних органів покладено профілактичну роботу з населенням спецпідрозділами, крім того, в мегаполісах з районами де відбуваються заворушення громадського порядку, відбувається направлення більшої кількості патрульних [1].

В Україні досі не прийнятий спеціальний закон, який регулює реалізацію права на мирне зібрання. Верховна Рада України розглянула ряд законопроектів про реалізацію цього права, однак очікуваного результату - прийняття законопроекту - досягти не вдалося.

Проаналізувавши досвід поліції в забезпеченні громадської безпеки та порядку під час масових заходів країн Євросоюзу, українські науковці В.Пчелін, Л.Фоміна, Р.Максакова і І.Кубарієв, звертають увагу, що в цих країнах, щоб зупинити безлади, співробітникам правоохоронних органів (відповідно до закону про поліцію та ряду інших нормативних актів) дозволяють використовувати не смертоносну зброю. Крім того, законодавчо визначено, що особи, які порушили громадський порядок, вчинили хуліганські дії під час мирних масових заходів, можуть бути затримані поліцією і доставлені в суд без зволікання, і в таких випадках судова влада працює в будь-який час доби щоб з'ясувати істину по цій справі [2]. На наш погляд, законодавцю під час подальшої законопроектної роботи в цьому напрямку такий досвід слід врахувати.

Законодавство України про мирні зібрання потребує удосконалення відповідно до змін, котрі відбулися в суспільному та державному житті нашої країни, і відповідно до положень міжнародних документів з прав людини. Так, обов'язково має бути прийнято спеціальний Закон України, який б на

законодавчому рівні визначив би порядок реалізації права на мирні зібрання громадян, а також має бути законодавчо визначений механізм дій правоохоронних органів в разі, якщо мирні зібрання переходять в масові безпорядки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Міжнародний досвід діяльності патрульної служби у забезпеченні охорони громадського порядку від 2011 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://ipo.naiu.kiev.ua/documents/metoduchni_rek/miznar.doc
2. Vitalii Pchelin, Lina Fomina, Ruslana Maksakova, Ivan Kubariev. Foreign experience in providing public security and order by police during mass events and the possibility of using it in Ukraine. // Asia life sciences. The Asian International Journal of Life Sciences. Supplement 21(2): 2019. С. 233-246 . URL: www.academia.edu/33138678/Asia_Issn_01173375_Life_Sciences.